

Parlamentul în cifre: În sesiunea de primăvară transparența decizională parțial neglijată, iar ordinea de zi a ședințelor – modificată semnificativ

Parlamentul în cifre:

Transparența decizională - un aspect problematic în sesiunea de primăvară

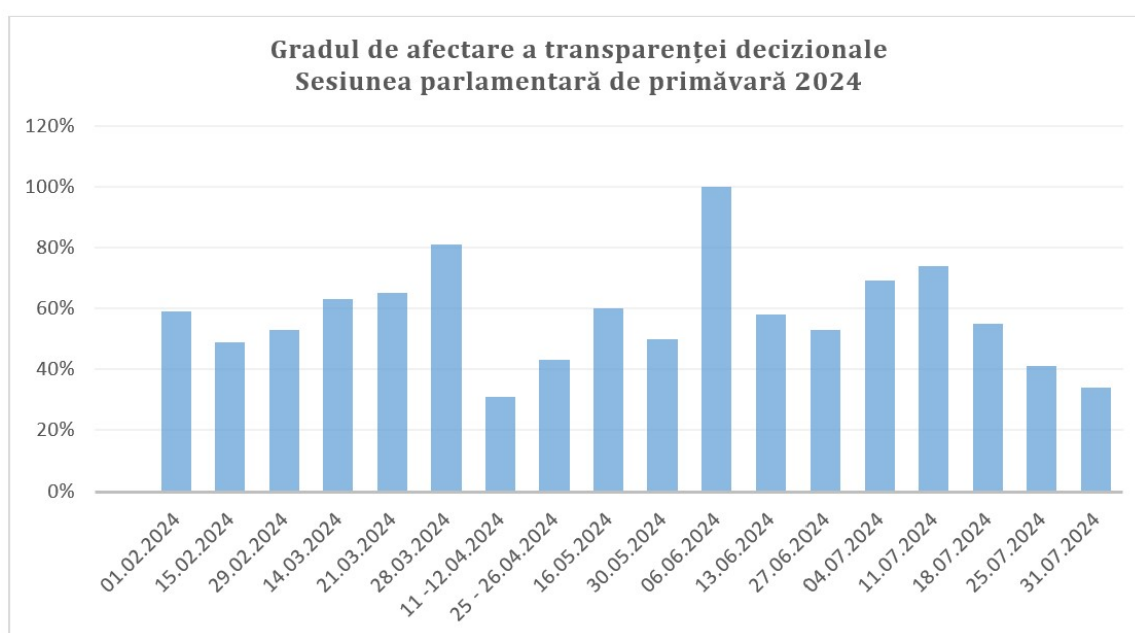
#Parlamentul lucrează pentru tine?

Transparența decizională a avut de suferit și în sesiunea de primăvară 2024. În graba de a vota proiecte de acte normative, deputații au uitat, pe alocuri, de acest aspect important în activitatea lor. Din cele 20 de ședințe plenare în care s-au întrunit deputații, nu a existat nicio ședință în care transparența decizională să nu fie afectată prin nepublicarea actelor aferente proiectelor sau prin faptul că nu a fost respectat termenul pentru prezentarea recomandărilor părților interesate asupra proiectelor. Asociația Promo-LEX a precizat

în nenumărate rânduri că documentele aferente proiectelor de acte normative trebuie publicate cu suficient timp înainte de ședințele Parlamentului, pentru a asigura transparența și accesibilitatea acestora.

Transparența decizională – un aspect problematic în sesiunea de primăvară

În sesiunea de primăvară, per total, gradul de transparență a fost afectată în proporție de 58%, cu valori între 31% și chiar 100%. Dintre cele 20 de ședințe, în cazul a 13 întruniri gradul de respectare a transparenței decizionale a fost afectat mai mult de 50%. Comparativ cu sesiunea parlamentară de toamnă, gradul de afectare a transparenței decizionale a avut o medie de 49%, cu valori variind între 18% și 100%.

Pe parcursul sesiunii parlamentare de primăvară au existat ședințe în care gradul de afectare a transparenței decizionale a înregistrat valori mari, precum:

- ședința din 28 martie – transparența decizională a fost afectată în proporție de 81%;
- ședința din 21 martie – transparența decizională a fost afectată în proporție de 65%;

- ședința din 16 mai – transparența decizională a fost afectată în proporție de 60%;
- ședința din 6 iunie – transparența decizională a fost afectată în proporție de 100%;
- ședința din 11 iulie – transparența decizională a fost afectată în proporție de 74%.

Principalele probleme identificate, în cadrul monitorizării ședințelor plenare, au vizat nepublicarea actelor aferente în cazul a 128 de proiecte. Vorbim aici despre rapoartele comisiilor, avizele autorităților, avizul Direcției Juridice sau al Guvernului, etc. La fel, o altă problemă semnalată se referă la faptul că deseori nu a fost respectat termenul legal pentru prezentarea recomandărilor părților interesate, în cazul a 84 de proiecte supuse votului, în sesiunea care recent s-a încheiat.

Ordinea de zi a ședințelor plenare cu modificări pe bandă rulantă

În sesiunea de primăvară 2024, tendința de modificare a ordinii de zi a fost destul de pronunțată. La opt din cele 20 de ședințe, rulajul modificărilor a depășit 100%, cea mai critică valoare fiind înregistrată la ședința din 15 februarie, cu un rulaj de 766%. Promo-LEX precizează că această fluctuație majoră indică instabilitate și neclaritate în planificarea ordinii de zi, afectând eficiența procesului legislativ. Aceasta chiar dacă Parlamentul a aprobat un [program legislativ](#) pentru anul 2024, care ar fi trebuit să asigure o mai mare stabilitate și previzibilitate în agenda parlamentară.

Modificări esențiale la ordinea de zi au fost la următoarele ședințe:

- 15 februarie – modificări în proporție de 766%;
- 14 martie – modificări în proporție de 271%;
- 25 aprilie – modificări în proporție de 275%;

- 30 mai – modificări în proporție de 200%;
- 4 iulie – modificări în proporție de 240%;
- 11 iulie – modificări în proporție de 180%;
- 18 iulie – modificări în proporție de 300%;
- 25 iulie – modificări în proporție de 161%.

Asociația Promo-LEX a evidențiat, în repetate rânduri, faptul că un rulaj atât de mare al proiectelor pe ordinea de zi afectează atât transparența decizională, cât și nivelul de înțelegere a proiectelor examinate și votate. În final, Promo-LEX reiterează că Parlamentul trebuie să depună eforturi pentru ca transparența decizională să fie respectată pentru a asigura un proces legislativ mai eficient.

În perioada 2021 – 2025, Promo-LEX și-a propus să monitorizeze activitatea Parlamentului Republicii Moldova, în special din perspectiva transparenței, legalității și eficienței procedurilor, în cadrul Programului „Democrație, Transparență și Responsabilitate” susținut financiar de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Scopul monitorizării este de a spori transparența instituției, de a contribui la îmbunătățirea procedurilor legislative și de a consolida interacțiunea dintre deputați și cetățeni.

Pentru informații suplimentare:

Dumitrița Ciuvaga

Comunicatoare

Asociația Promo-LEX

Tel: +373 68 800 827

Asociația Promo-LEX angajează Observator/Observatoare pe Termen Lung în raionul Călărași

Promo-LEX angajează:

1 Observator/Observatoare
pe Termen lung (OTL) pentru:

Călărași

Termen limită: 20 august 2024, ora 18:00

angajare@promolex.md

Nr. ref. 13 din 13.08.2024

Asociația Promo-LEX invită persoanele interesate și eligibile să devină membri ai echipei de rețea a organizației, în contextul alegerilor prezidențiale și a referendumului constituțional privind integrarea europeană din 20 octombrie 2024.

Denumirea poziției: Observator/Observatoare pe Termen Lung (OTL)

Aria de responsabilitate: pentru postul de OTL în raionul

Călărași. Pot expedia dosare de aplicare doar acei candidați care locuiesc în unitățile administrativ-teritoriale menționate.

Scopul postului: OTL vor monitoriza, documenta și transmite către echipa centrală a Misiunii informații privind procesele electorale desfășurate în aria sa de responsabilitate.

Relații ierarhice: Se subordonează Coordonatorului Regional de Rețea, Coordonatorului de Rețea sau Șefului Misiunii de observare.

Cerințe față de candidați/candidate

Disponibilitate și accesibilitate:

- minim 4 ore libere/disponibile în fiecare zi (în intervalul 08:00 – 17:00) care pot fi dedicate activității de monitorizare a alegerilor (part-time);
- automobil personal și permis de conducere (categoria B), sau acces nelimitat la un mijloc de transport pentru deplasări în aria de responsabilitate. Asociația Promo-LEX va acoperi costurile pentru deplasările de serviciu;
- acces la calculator și Internet în mod constant;

Studii, experiență și abilități:

- studii medii sau superioare în domeniul juridic, științe politice, economic, social, educațional, APL, media etc.;
- experiență de muncă (inclusiv voluntariat) de minim un an; va constitui avantaj experiența în sectorul asociativ, precum și de observare a alegerilor sau a altor procese democratice la nivel național sau internațional;
- cunoașterea ariei de responsabilitate pentru care a aplicat și a actorilor relevanți (reprezentanți ai partidelor politice, ONG, administrația publică locală etc.);

- cunoașterea limbii române. Cunoașterea limbii ruse și engleze va constitui un avantaj;
- utilizarea calculatorului și a rețelelor sociale (MS Office – Word, Excel, Internet & e-mail, Facebook, Instagram, Telegram, VKontakte etc.) la nivel intermediar spre avansat este o condiție obligatorie;

Calități personale:

- **non-partizanat politic** (candidații nu pot fi membri/activiști ai partidelor politice/mișcărilor social-politice etc.);
- abilitate de comunicare și interacțiune cu diverși actori (partide politice, autorități ale administrației publice locale și centrale, administrația electorală, ONG, mass-media etc.);
- capacitatea de a lucra independent și în echipă, într-un mediu dinamic și în termeni restrânși de timp;
- rezistentă la stres, responsabilitate și punctualitate;
- integritate și discreție profesională.

Responsabilități generale ale OTL:

- monitorizarea procesului electoral în aria de responsabilitate, în conformitate cu Metodologia de observare a alegerilor adoptată de Misiunea Promo-LEX;
- participarea la seminarele de instruire a observatorilor Promo-LEX, precum și la atelierile de evaluare a activității Misiunii de observare;
- colectarea și raportarea informațiilor privind desfășurarea proceselor electorale în aria de responsabilitate:
- desfășurarea regulată a vizitelor de monitorizare în localitățile din raion/municipiu,
- observarea directă a evenimentelor electorale și politice relevante,
- monitorizarea paginilor web și a rețelelor sociale ale actorilor politici/electorali,

- intervierea actorilor electorali/politici, dar și a reprezentanților organelor electorale, etc.
- analiza documentelor oficiale,
- alte metode de monitorizare și documentare prevăzute de Metodologia Misiunii de Observare a alegerilor.
- elaborarea calitativă și prezentarea în termen a rapoartelor periodice de observare a alegerilor;
- recrutarea și gestionarea rețelei de Observatori pe Termen Scurt (OTS);
- asistență logistică în desfășurarea seminarelor de instruire a observatorilor pe termen scurt;
- semnarea și respectarea Codului de Conduită a monitorilor Promo-LEX; și alte sarcini delegate de Misiune.

Perioada de contractare (contract de prestare a serviciilor):
3 luni, în perioada august – noiembrie 2024

Asociația Promo-LEX îți oferă oportunitatea de a deveni membru/membră a unei echipe de profesioniști, care pun umărul la dezvoltarea democrației și promovarea drepturilor omului în Republica Moldova. În cadrul echipei vei beneficia, de asemenea, de oportunități de instruire și dezvoltare profesională.

IMPORTANT! Asociația Promo-LEX își dorește o colaborare de durată cu persoanele selectate, inclusiv și în cadrul altor proiecte, cu condiția prestării unor servicii calitative și evaluării pozitive la finalul proiectului în cauză.

Dosarul de aplicare va conține:

1. Curriculum Vitae (CV) care urmează să fie completat în limba Română și expediat prin email la adresa angajare@promolex.md cu mențiunea “Pentru poziția de Observator pe Termen Lung” și indicarea ariei de responsabilitate selectate;
2. “Chestionarul de angajare a Observatorilor pe Termen

Lung", completat online pe acest link: <https://shorturl.at/cLS74>

Termenul limită pentru depunerea dosarelor: 20 august 2024, ora 18.00. Vor fi evaluate doar dosarele complete și depuse în termen.

Evaluarea dosarelor se va efectua în 2 etape: (1) la prima etapă, dosarele vor fi analizate sub aspectul corespunderii candidaților cu cerințele și condițiile stipulate în anunț; (2) cea de-a doua etapă va consta în interviuarea candidaților pre-selectați. Vor fi contactați doar candidații pre-selectați.

Vor fi contactați doar candidații pre-selectați. Asociația Promo-LEX încurajează aplicațiile timpurii și își rezervă dreptul de a invita candidații pre-selectați la interviu înainte de expirarea termenului de depunere a dosarelor de aplicare.

Pentru mai multe detalii contactați: Cristina Chebeș, Coordonator de Rețea, tel: 069350474; e-mail: cristina.chebes@promolex.md.

**20 octombrie 2024 – alegeri
prezidențiale și
referendumului republican
constituțional organizate**

concomitent

Fii pregătit(ă) pentru vot - alege cu încredere!

În data de 20 octombrie cetățenii cu drept de vot vor fi chemați la urne pentru a-și alege șeful statului, dar și pentru a-și exprima opțiunea la referendumul republican constituțional.

Asociația Promo-LEX încurajează alegătorii să participe activ la ambele scrutine, cu precizarea că decizia de a susține un anumit candidat, sau o anumită opțiune la referendum, vă aparține exclusiv Dvs.

Nicolae Panfil

Director de Program, Promo-LEX

În data de 20 octombrie, cetățenii cu drept de vot vor fi chemați la urne pentru a-și alege șeful statului, dar și pentru a-și exprima opțiunea la referendumul republican constituțional. În secțiile de votare alegătorii vor primi câte un buletin de vot, pentru fiecare scrutin în parte și, respectiv, vor semna în lista electorală în două rubrici separate. Buletinele se vor deosebi prin conținut și culoare.

Este dreptul Dvs. să decideți dacă participați la unul sau ambele scrutine. Totuși, având în vedere faptul că alegătorii sunt rar invitați să se expună direct asupra unor subiecte de interes public, iar întrebarea pusă la referendum urmează să aibă impact asupra întregii societăți, Asociația Promo-LEX încurajează alegătorii să participe activ la ambele scrutine, cu precizarea că decizia de a susține un anumit candidat, sau o anumită opțiune la referendum, vă aparține exclusiv Dvs.

Buletinul de vot pentru alegerile prezidențiale va conține lista candidaților care s-au înregistrat în cursa electorală,

iar alegătorul va aplica ștampila Votat în dreptul candidatului pe care îl susține.

Buletinul de vot pentru referendum va conține întrebarea propusă „Susțineți modificarea Constituției în vederea aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană?” și opțiunile de răspuns „Da” sau „Nu”. Referendumul din 20 octombrie va fi de tip constituțional, iar ca efect, în funcție de rezultate obținute, Constituția ar putea fi completată cu prevederi despre aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană.

În ceea ce privește alegerea Președintelui Republicii Moldova, reamintim că pentru acest post poate fi ales orice cetățean care are 40 de ani împliniți, a locuit sau locuiește permanent pe teritoriul țării nu mai puțin de 10 ani, cunoaște limba română și are studii superioare, absolvite cu diplomă de licență sau echivalenta. Președintele este ales pentru o durată de 4 ani, cu posibilitatea deținerii consecutive a maximum două mandate.

20 octombrie 2024
Alegeri Prezidențiale și Referendum Republican Constituțional

Fi pregătit(ă) pentru vot - alege cu încredere!

În data de 20 octombrie cetățenii cu drept de vot vor fi chemați la urne pentru a-și alege pe cel din față, dar și pentru a-și exprima opțiunea la referendumul republican constituțional.

Asociația Promo-LEX încurajează alegătorii să participe activ la ambele scrutinuri, cu precădere să decida de a susține un anumit candidat sau o anumită opțiune la referendum, să aparțină exclusiv Da.

Nicolae Panfil
Director de Program, Promo-LEX

Promo-LEX
Promoting Democracy & Integrity in Moldova

USAID
UNITED STATES OF AMERICA

În secțiile de votare alegătorii vor primi câte un buletin de vot pentru fiecare scrutin în parte și, respectiv, vor semna în lista electorală în două rubrici separate.

Buletinele se vor deosebi prin conținut și culoare.

Buletinul de vot pentru alegerile prezidențiale va conține lista candidaților care s-au înregistrat în cursa electorală, iar alegătorul va aplica ștampila Votat în dreptul candidatului pe care îl susține.

Pentru acest post poate fi ales orice cetățean care are 40 de ani împliniți, a locuit sau locuiește permanent pe teritoriul țării nu mai puțin de 10 ani, cunoaște limba română și are studii superioare, absolvite cu diplomă de licență sau echivalenta.

Referendumul din 20 octombrie va fi de tip constituțional, iar ca efect, în funcție de rezultate obținute, Constituția ar putea fi completată cu prevederi despre aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană.

Cetățenii vor fi invitați să răspundă cu Da sau Nu la întrebarea - „Susțineți modificarea Constituției în vederea aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană?”

Campania de informare este realizată în cadrul programului "Transparență și Responsabilitate" finanțat de Agenția Globală Unică pentru Cooperarea Internonațională (GACI). Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorului.

Câștigătorii concursului de granturi „Alegeri Prezidențiale și Referendum 2024” încep implementarea proiectelor de promovare a votului informat și conștient

Asociația Promo-LEX a desemnat câștigătorii Concursului de Granturi „Alegeri Prezidențiale și Referendum 2024”. Astfel, cinci organizații nonguvernamentale și instituții media vor implementa, în perioada august-noiembrie, proiecte care au drept scop promovarea participării la vot a cetățenilor Republicii Moldova în cadrul alegerilor prezidențiale și a referendumului constituțional din 20 octombrie 2024.

Proiectele câștigătoare au fost propuse de următoarele organizații: „Interact Media” SRL (portalul AGORA), AO „Asociația pentru Democrație Participativă „ADEPT”, „Bright Communication” SRL (Grupul Media Realitatea), AO „Comunitatea Watch.Dog pentru advocacy și politici publice” și AO „Alianța INFONET”.

„Interact Media” SRL (portalul AGORA) va dezvolta un Landing page și un sistem de imagini dinamice unde se va publica conținut dedicat alegerilor prezidențiale și referendumului

din 20 octombrie. Pagina va conține informații despre candidați, procedurile electorale, dar și alte informații destinate alegătorilor.

La rândul său, echipa „Bright Communication” SRL (Grupul Media Realitatea) și-a propus să publice materiale jurnalistice în format text și video despre procesul electoral, inclusiv să combată informațiile false; să transmită live evenimentele publice de informare asupra procesului electoral; să organizeze emisiuni și dezbateri electorale pentru scrutinele din toamnă.

AO „Asociația pentru Democrație Participativă „ADEPT” va dezvolta compartimentul analitic „Votarea peste hotarele Republicii Moldova în 2024”, pe pagina alegeri.md, unde va reflecta date despre procesul electoral. De asemenea, organizația va desfășura o campanie de informare a alegătorilor despre drepturile pe care le au și procedurile electorale, înregistrarea prealabilă, votarea peste hotare, votul prin corespondență ș.a.

AO „Comunitatea Watch.Dog pentru advocacy și politici publice” va publica o serie de infografice explicative despre procedurile electorale, destinate alegătorilor din diaspora. De asemenea organizația va realiza materiale de combatere a dezinformării în rândul alegătorilor din diaspora, cu privire la scrutinele din toamnă.

AO „Alianța INFONET” va promova și facilita participarea la vot a persoanelor cu dizabilități, inclusiv prin crearea și adaptarea ghidurilor și materialelor informative cu privire la procedurile electorale. De asemenea, organizația va accesibiliza conținut cu caracter electoral (emisiuni și dezbateri electorale, știri, informații oficiale emise de către organele electorale etc.), astfel ca persoanele cu dizabilități să-și poată exercita dreptul la vot în mod informat și conștient.

Bugetul total al granturilor acordate este de 99,916.00 dolari SUA.

Granturile sunt oferite în cadrul Programului „Democrație, Transparență și Responsabilitate”, implementat de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID).

Cerere de oferte de prețuri pentru servicii de catering

COP 11 din 09.08.2024

Asociația Promo-LEX planifică organizarea unui eveniment public de tip conferință.

Data organizării evenimentului: 19 septembrie 2024

Locația: mun. Chișinău

Nr. participanți: 60 persoane

În vederea organizării evenimentului, solicităm oferte de prețuri pentru următoarele servicii:

Nr.	Serviciu	Descriere serviciu	Nr. unități	Preț per unitate, MDL (TVA inclus)	Total, MDL (TVA inclus)
1	Pauză de cafea nr. 1	Pauză de cafea (meniul va include: cafea naturală, frișcă, ceai în asortiment, patiserie)	50 unități		
2	Prânz	Prânz (fourchette)	60 unități		

3	Pauză de cafea nr. 2	Pauză de cafea (meniul va include: cafea naturală, frișcă, ceai în asortiment, patiserie și fructe de sezon)	60 unități		
4	Apă	Apă plată, sticle de 0,5	100 unități		
5	Servicii de deservire	Servicii de deservire (dacă este relevant)			
TOTAL					

Vă rugăm să prezentați oferta după modelul de mai sus.

Notă: Sunt eligibile să depună ofertele companiile care prestează servicii de alimentație publică și dețin licență și certificare relevantă.

Promo-LEX își rezervă dreptul să modifice cantitatea și specificațiile serviciilor sus-menționate. Numărul final de participanți și volumul serviciilor vor fi comunicate cu 2-3 zile înainte de eveniment.

Alte cerințe:

În cazul în care serviciile propuse în ofertă urmează a fi livrate de către doi sau mai mulți prestatori (persoane juridice separate), care aplică în cadrul acestui concurs într-o singură Ofertă, acest fapt trebuie indicat expres în ofertă. În așa caz, oferta trebuie să includă datele de contact și tot pachetul de documente, indicat în termenii de referință, pentru fiecare prestator în parte.

Oferta trebuie să mai includă:

- Prețurile pentru fiecare tip de serviciu trebuie să fie indicate cu TVA inclus;
- Meniul detaliat pentru toate mesele propuse (prânz și pauze de cafea);
- Copia Licenței/Extrasului din Registrul de Stat;
- Datele de contact ale companiei;
- Persoana de contact;

- Rechizitele bancare ale companiei;
- Semnătura persoanei autorizate.

Criterii de selecție a ofertantului:

- Oferta corespundere cerințelor cererii de oferte;
- Raportul preț-calitate.

Ofertele vor fi transmise la adresa de e-mail: tender@promolex.md și cristina.timbur@promolex.md cu mențiunea "Ofertă de prețuri pentru servicii de catering".

Data limită de depunere a ofertelor este **15.08.2024**, ora locală **18:00**

Doar ofertanții preselecțați vor fi contactați.

Asociația Promo-LEX este o organizație neguvernamentală și non-profit. Vom aprecia oferirea unor reduceri pentru serviciile solicitate.

Pentru informații suplimentare, contactați:

Cristina Tîmbur,

GSM: 068551156, e-mail: cristina.timbur@promolex.md

Cerere de oferte de prețuri pentru servicii de traducere

simultană

COP 10 din 08.08.2024

Asociația Promo-LEX planifică organizarea unui eveniment public de tip conferință.

Data organizării evenimentului: 19 septembrie 2024

Locația: mun. Chișinău

În vederea organizării evenimentului, solicităm oferte de prețuri pentru următoarele servicii:

Nr.	Serviciu	Durata	Nr. unități	Preț per unitate, MDL (TVA inclus)	Total, MDL (TVA inclus)
1	Locațiune echipament de traducere simultană (40 receptoare, 2 cabine, sistem de sunet, 4 microfoane mobile)	1 zi	1 set echipament		
2	Traducere simultană Ro-Eng, Ro-Ru	1 zi	A se indica nr. de traducători necesari!		
TOTAL					

Vă rugăm să prezentați oferta după modelul de mai sus sau unul similar.

În cazul în care serviciile propuse în ofertă urmează a fi livrate de către doi sau mai mulți prestatori (persoane juridice separate), care aplică în cadrul acestui concurs într-o singură Ofertă, acest fapt trebuie indicat expres în ofertă. În așa caz, oferta trebuie să includă datele de contact și tot pachetul de documente, indicat în termenii de referință, pentru fiecare prestator în parte.

Oferta trebuie să mai includă:

- Prețurile pentru fiecare tip de serviciu trebuie să fie indicate cu TVA inclus;
- Datele de contact ale companiei;
- Persoana de contact;
- Rechizitele bancare ale companiei;
- Semnătura persoanei autorizate.

Criterii de selecție a ofertantului:

- Oferta corespundere cerințelor cererii de oferte;
- Raportul preț-calitate.

Ofertele vor fi transmise la adresa de e-mail: tender@promolex.md și cristina.timbur@promolex.md cu mențiunea "Ofertă de prețuri pentru servicii de traducere simultană".

Data limită de depunere a ofertelor este **15.08.2024**, ora locală **18:00**

Doar ofertanții preselecțai vor fi contactați.

Asociația Promo-LEX este o organizație neguvernamentală și non-profit. Vom aprecia oferirea unor reduceri pentru serviciile solicitate.

Pentru informații suplimentare, contactați:

Cristina Tîmbur,

GSM: 068551156, e-mail: cristina.timbur@promolex.md

Apel public: organizațiile societății civile solicită reexaminarea legii 231/2024 (proiectul 207/2024) pentru modificarea Legii nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie

APEL PUBLIC

organizațiile societății civile solicită reexaminarea legii 231/2024 (proiectul 207/2024) pentru modificarea Legii nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie

www.promolex.md

Această poziție este exprimată din perspectiva societății civile, care este profund implicată în susținerea drepturilor și libertăților tuturor cetățenilor, inclusiv a celor străini care se află pe teritoriul unei țări.

[Proiectul de lege 207/2024](#) pentru modificarea [Legii nr.](#)

[45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie](#), adoptat la 31 iulie 2024 în lectură finală (Legea 231/2024), trezește preocupare prin superficialitatea abordării fenomenului de „Femicid”, dar și nerespectarea principiilor și etapelor activităților de legiferare, fapt ce a prejudiciat calitatea actului normativ. Femicidul reprezintă o formă extremă de violență bazată pe gen, iar tratarea sa superficială nu contribuie la prevenirea și combaterea eficientă a acestui fenomen tragic. Este esențial ca orice inițiativă legislativă să reflecte importanța și gravitatea problemei, oferind soluții detaliate și comprehensive. Considerăm că această inițiativă legislativă, deși bine intenționată, prezintă multiple deficiențe care contravin normelor legislative și principiilor de drept internațional ratificate de către Republica Moldova.

Legea 231/2024 prezintă deficiențe semnificative în respectarea cerințelor de legiferare prevăzute în [Legea 100/2017](#). De la data înregistrării proiectului inițial în Parlament până la adoptarea finală a legii au trecut doar 33 de zile, timp în care a fost organizată o singură ședință, axată mai mult pe prezentarea proiectului, decât pe consultări publice propriu-zise. Timpul acordat pentru analiza proiectului de către diferiți experți și pentru colectarea opiniilor societății civile a fost insuficient. Cel puțin două documente de opinie au fost transmise și recepționate, dar nu au fost incluse în sinteză. În schimb, amendamentele deputaților din 30 iulie 2024 au fost incluse, indicând că sinteza a fost elaborată în ziua adoptării proiectului, respectiv 31 iulie curent. Nota informativă a proiectului expres menționează despre lipsa necesității consultărilor publice, contrar articolului 21 din [Legea 100/2017](#), care prevede obligativitatea consultării publice pentru a asigura transparența și participarea societății civile în procesul de legiferare. Deficiențele în asigurarea transparenței activității este o problemă sistemică, concluzionată și în [RAPORT ANUAL: Monitorizarea activității Parlamentului](#) care

expres indică că „transparența activității de consultare publică a proiectelor de acte normative în Parlament este lacunară”.

Deși nota informativă la proiect menționează necesitatea unei expertize juridice, nu există confirmarea că aceasta a avut loc. Conform articolului 37 din Legea 100/2017, expertiza juridică trebuie efectuată și făcută publică pentru a asigura conformitatea proiectului cu normele juridice și pentru a evalua impactul său legal. Lipsa unui raport de expertiză juridică publicat sugerează o posibilă nerespectare a procedurilor legale impuse de lege.

Există, de asemenea, o divergență semnificativă în definirea noțiunii de femicid între proiectul inițial, amendamentul publicat, tabelul de sinteză și varianta finală adoptată. O serie de propuneri menționate în sinteză ca fiind parțial acceptate nu se regăsesc în unicul amendament publicat, ceea ce sugerează că varianta finală a textului proiectului de lege nu a fost făcută publică înainte de adoptare.

Totodată, fiind un proiect care introduce o nouă noțiune, de rând cu extinderea obiectului Legii nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, este evident că adoptarea unui astfel de act legislativ presupune și necesitatea elaborării și altor acte legislative sau normative în vederea executării celor propuse. În acest sens, s-a omis elaborarea unei liste exacte de legi care urmează a fi revizuite, contrar art. 47 alin. (7) din [Legea 797/1996 pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului](#). Ba mai mult, în nota informativă la proiect, la capitolul „Modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare” se menționează că acesta nu necesită operarea unor modificări în alte acte normative. Din punct de vedere juridic, acest lucru este imposibil, având în vedere faptul că se introduce o nouă definiție cu repercursiuni normative cel puțin asupra Codului Penal și se extinde obiectul unei legi speciale (Legea 45/2007), care la fel este corelată cu mai multe acte

normative, cum ar fi Codurile de procedură civilă și penală.

Propunerile de combatere a femicidului nu sunt relevante pentru a fi integrate în Legea nr. 45/2007, care se concentrează pe prevenirea și combaterea violenței în familie. Această lege abordează actele de violență comise între membrii unei familii sau între persoane care locuiesc sau au locuit împreună. Femicidul, definit ca uciderea intenționată a femeilor din motive de prejudecată de gen, reprezintă o formă extremă de violență bazată pe gen și nu este limitată la contextul familial, fiind posibil să apară și în afara cadrului familial, cum ar fi violența în comunitate, la locul de muncă sau în spații publice. Extinderea domeniului de aplicare al Legii nr. 45/2007 pentru a include aceste forme de violență ar depăși scopul specific al legii și ar complica structura juridică a acesteia, diminuând din obiectivul său specific de protecție împotriva violenței în familie. Legea nr. 45/2007 nu acoperă toate aspectele necesare pentru a aborda în mod adecvat fenomenul femicidului, care necesită măsuri specifice de prevenire, investigare și sancționare. Pentru a asigura o abordare cuprinzătoare și eficientă este necesară o legislație separată dedicată acestui fenomen. Conform Convenției de la Istanbul și altor standarde internaționale, violența împotriva femeilor și violența în familie sunt tratate ca probleme interconectate, dar distincte. Implementarea eficientă a măsurilor de combatere a femicidului și ale altor forme de violență împotriva femeilor necesită respectarea acestor standarde prin legislații separate și adaptate fiecărui tip de violență. Trebuie să menționăm, de asemenea, că modificările propuse vizează doar Legea nr. 45/2007, fără a include modificări corelate la Codul Penal, Codul Contravențional, Codul de Procedură Civilă și Codul de Procedură Penală, ceea ce denotă o lipsă de consecvență în ajustarea tuturor reglementărilor normative. Pentru a evita lacunele legislative, soluțiile propuse în proiectul actului normativ trebuie să acopere întreaga problematică a relațiilor sociale ce constituie obiectul de

reglementare al proiectului. De acest aspect, prescris și în art. 29 alin. (2) din Legea 100/2017 cu privire la actele normative, nu s-a ținut cont la etapa de avizare și consultare publică, precum și la etapa de definitivare a proiectului.

Adoptarea unei legi separate pentru definirea și prevenirea femicidului ar fi mult mai eficientă decât includerea acestor prevederi în Legea 45. Un exemplu relevant în acest sens este cazul Belgiei, ce oferă un model demn de urmat, fiind prima țară europeană care a adoptat un cadru legal comprehensiv de prevenire și combatere a acestui fenomen. Astfel, la 13 iulie 2023, Belgia a adoptat o [lege separată privind prevenirea și combaterea femicidelor și violenței bazate pe gen](#), oferind un cadru legal robust în asigurarea prevenirii și combaterii femicidului și violenței bazate pe gen. Legea definește „femicidul” ca fiind „omuciderea intenționată a unei femei din cauza genului său sau moartea unei femei rezultată din practici ce provoacă daune femeilor, indiferent dacă omuciderea intenționată sau practicile dăunătoare sunt comise de un partener, un membru al familiei sau un terț”.

În plus, legea belgiană stabilește o serie de măsuri de protecție pentru victimele violenței bazate pe gen, inclusiv emiterea de ordine de protecție, accesul la adăposturi sigure, suport psihologic și medical, precum și asistență juridică. Importanța reintegrării sociale și economice a victimelor este subliniată prin programe de sprijin și educație. Institutul pentru Egalitatea de Gen joacă un rol esențial în colectarea și analiza datelor legate de femicid și violență de gen, publicând rapoarte anuale pentru evaluarea eficienței măsurilor implementate. Pentru analiza aprofundată a cazurilor de femicid, se înființează un Comitet Științific care oferă recomandări concrete pentru prevenirea acestor acte. Colaborarea între autoritățile publice, organizațiile non-guvernamentale și instituțiile de protecție a drepturilor este esențială pentru implementarea eficientă a legii și pentru asigurarea unui mediu sigur și echitabil pentru toate femeile.

Astfel, o legislație dedicată ar permite o abordare mai focalizată și detaliată asupra fenomenului, oferind resurse și măsuri specifice pentru prevenirea și combaterea femicidului.

Definiția actuală a femicidului exclude forme semnificative de violență împotriva femeilor. Definiția adoptată (în lipsa textului final al proiectului de lege nu afirmăm cu certitudine că definiția nu a suferit careva modificări ulterioare) definește femicidul ca *„un act de violență împotriva femeilor și fetelor, care duce la decesul victimei prin infracțiuni precum omor intenționat, vătămare gravă a integrității corporale, violență în familie sau sinucidere, cauzată de prejudecăți bazate pe gen”*. Formularea definiției este limitativă și nu surprinde întreaga complexitate a fenomenului. Astfel, dacă ne referim la noțiunea propusă de „femicid”, putem menționa că nu există o definiție standard nici la nivel european sau mondial. Conceptul general de femicid se referă la uciderea unei femei sau a unei fete din cauza genului său. Lipsa unei definiții uniforme reprezintă un obstacol în calea identificării și măsurării femicidului, care poate deveni invizibil printre datele generale referitoare la infracțiuni, în rezultatul cărora a survenit decesul femeii/fete. Spre exemplu, în definiția propusă, autorii au abordat eventualele acte de violență împotriva femeilor, care presupune decesul victimei, doar prin prisma câtorva componente de infracțiune, cum ar fi art. 145 CP al RM (Omorul intenționat), art. 151 CP al RM (Vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății), art. 2011 CP al RM (Violența în familie), art. 150 (Determinarea sau înlesnirea intenționată a sinuciderii), care urmează a fi săvârșite din motive de prejudecată bazate pe gen. Limitarea femicidului la anumite infracțiuni poate exclude cazuri care, deși motivate de prejudecăți de gen, nu se încadrează strict în noțiunea propusă. Aceasta poate duce la subraportare sau la nerecunoașterea unor forme de violență. Astfel articolele relevante pentru identificarea cazurilor de femicid ar putea fi printre altele: art. 166, Privarea ilegală de libertate

a unei persoane, art. 1661 Tortura, tratamentul inuman sau degradant, art. 171, Violul, art. 172, Acțiuni cu caracter sexual neconsimțite, art. 176, Încălcarea egalității în drepturi a cetățenilor, art. 206, Traficul de copii. Pot fi identificate și alte componente de infracțiune, în care se poate eventual constata legătura cauzală între survenirea decesului unei femei/fete cu motivul de prejudecată bazat pe gen, dar esența este de fapt în altceva, și anume pericolul includerii într-o lege specială a unei liste exhaustive de fapte infracționale, ceea ce va genera anumite inadvertențe de aplicare a legii per ansamblu.

Prin concentrarea pe o listă exhaustivă de infracțiuni, definiția actuală exclude forme de violență semnificative, cum ar fi violența sexuală, traficul de persoane și mutilarea genitală feminină, care sunt, de asemenea, manifestări ale femicidului. Acest lucru poate reduce capacitatea de a recunoaște și sancționa toate formele de violență care duc la decesul unei femei. Femicidul nu este doar o totalitate de acte individuale, ci o manifestare a inegalităților de gen și a normelor culturale și sociale care perpetuează controlul și dominarea asupra femeilor.

O definiție mai cuprinzătoare a femicidului ar trebui să includă toate formele de violență bazate pe gen și să sublinieze motivele fundamentale, cum ar fi misoginia și prejudecățile culturale. Experiențele internaționale, cum ar fi cele din Mexic și Belgia, arată beneficiile unei abordări mai generale. Mexicul definește femicidul ca „privarea de viață a femeii dintr-un motiv de gen”, iar Belgia recunoaște „omuciderea intenționată a unei femei din cauza genului său”, ceea ce permite o aplicare mai eficientă a legii. Declarația de la Viena recunoaște femicidul ca uciderea femeilor și fetelor din cauza genului lor, subliniind necesitatea unei recunoașteri cuprinzătoare la nivel internațional.

Omiterea extinderii ariei de aplicare a măsurilor de protecție menține vulnerabilitatea femeilor în fața femicidului. Cadrul

legal adoptat este deficitar prin lipsa măsurilor de prevenire și protecție esențiale pentru femeile victime ale violenței. Această omisiune contravine principiului diligenței necesare, care obligă statele să implementeze un model cuprinzător și sustenabil de prevenire, protecție, pedepsire și reparație a actelor de violență împotriva femeilor, prevăzut de [paragraful 9 Recomandarea Generală nr. 19 al Comitetului pentru Eliminarea Discriminării împotriva Femeilor](#). Acest principiu presupune că statele trebuie să adopte măsuri concrete, cum ar fi planuri de acțiuni, legislație adecvată, conștientizare publică și întărirea capacităților instituțiilor de aplicare a legii, inclusiv a poliției, procurorilor și judecătorilor, pentru a combate eficient violența bazată pe gen.

Obligația de a preveni violența de gen include furnizarea serviciilor de protecție, cum ar fi adăposturile și măsurile de protecție pentru victime, la aceste măsuri se referă și în studiul [Improving legal responses to counter femicide in the European](#). Fără includerea unor mecanisme de protecție eficace, cum ar fi ordonanțele de protecție și ordinele de restricție, femeile rămân vulnerabile în fața agresorilor, expuse riscurilor crescute de abuz și violență. Aceasta nu doar că subminează siguranța și integritatea fizică și psihologică a victimelor, dar încalcă și angajamentele internaționale asumate de Republica Moldova prin ratificarea Convenției de la Istanbul și a altor standarde internaționale privind protecția femeilor împotriva violenței.

Cercetările globale efectuate de [UNODC și UN Women](#) evidențiază un număr alarmant de femicide – aproape 89.000 de femei și fete au fost ucise intenționat în 2022. Acesta este cel mai mare număr din ultimele două decenii. Lipsa mecanismelor adecvate de protecție poate avea consecințe devastatoare asupra victimelor și perpetuează ciclul de violență, descurajând victimele să raporteze abuzurile din cauza fricii de represalii și a lipsei unui răspuns adecvat din partea

autorităților. Cadrul legal în forma sa actuală, nu reflectă pe deplin angajamentele internaționale și obligațiile de diligență necesară ale Republicii Moldova. Lipsa măsurilor de protecție adecvate lasă femeile expuse riscurilor de violență și abuz continuu, periclitanți siguranța și drepturile fundamentale ale acestora.

Abordarea exclusiv penală și neglijarea includerii măsurilor preventive, educaționale și de suport pentru victime, nu vor aduce impact în combaterea violenței de gen. Femicidul după cum este redat în sursele deschise, este adesea rezultatul unor factori sociali, culturali și economici, iar limitarea sa la o categorie penală specifică poate ignora sau minimiza aceste aspecte. Abordarea exclusiv penală poate neglija necesitatea unor măsuri preventive, educaționale și de suport pentru victime, care sunt esențiale în combaterea violenței de gen.

Necesitatea implementării măsurilor de prevenire, alături de cele penale, în combaterea femicidului este esențială pentru o abordare comprehensivă și eficientă. [Directiva \(UE\) 2024/1385 a Parlamentului European și a Consiliului din 14 mai 2024](#) subliniază în capitolul 5 importanța unei strategii multidimensionale pentru prevenirea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice. Statele membre sunt îndemnate să desfășoare campanii de sensibilizare și programe educaționale specifice pentru a spori conștientizarea publicului larg cu privire la manifestările și cauzele profunde ale acestor forme de violență, cu un accent deosebit pe impactul asupra copiilor. Aceste măsuri sunt esențiale pentru schimbarea atitudinilor și comportamentelor la nivel societal și pentru prevenirea recidivei. În plus, conform [Recomandărilor UDOC 2015](#), contracararea atitudinilor și stereotipurilor de gen dăunătoare este crucială. Promovarea schimbărilor în normele și atitudinile sociale prin programe educaționale timpurii și continue și prin sensibilizarea comunităților locale contribuie la combaterea violenței

împotriva femeilor.

Pe lângă campaniile de sensibilizare, Directiva prevede și dezvoltarea unor programe de educare menite să combată stereotipurile de gen dăunătoare și să promoveze egalitatea de gen și respectul reciproc. Aceste măsuri preventive sunt destinate să încurajeze participarea activă a tuturor persoanelor, în special a bărbaților și a băieților, în susținerea schimbărilor comportamentale necesare. Recomandările UDOC 2015 subliniază, de asemenea, importanța sporirii siguranței și protecției împotriva violenței letale, prin adoptarea unor legislații, politici și măsuri de prevenire a riscurilor letale pentru femeile victime ale violenței, inclusiv ordine de protecție simple și accesibile, strategii adecvate de evaluare și gestionare a riscurilor și linii telefonice confidențiale disponibile 24/7. Aceste măsuri, împreună cu promovarea strategiilor pentru raportarea și detectarea timpurie a violenței, sunt esențiale pentru crearea unui mediu urban mai sigur și pentru prevenirea eficientă a femicidului.

În lipsa măsurilor sociale legislația devine ineficientă: lecțiile ce trebuie învățate din experiența Mexicului. Mexic este una dintre primele state din America Latină care a adoptat un cadru legal multiaspectual de prevenire și combatere a femicidului. Încă din 2012, a fost introdusă noțiunea de „femicid” și agravantele acesteia în legislație. În ciuda existenței unei legislații detaliate pentru combaterea femicidului, definit în [articolul 325 din Codul Penal](#) ca fiind „privarea de viață a femeii dintr-un motiv de gen” și a sancțiunilor clare, aplicarea acestor legi rămâne ineficientă. Circumstanțele agravante, cum ar fi violența sexuală, mutilările infamante și relațiile de rudenie sau afective cu agresorul, sunt recunoscute legal, dar nu reușesc să prevină femicidul în practică, se arată în [studiul "Femicide laws are failing" din 2023](#). Studiul indică faptul că principalul motiv al acestui eșec este implementarea

deficitară a legislației. Problemele includ lipsa de resurse, formarea insuficientă a personalului, voința politică slabă și cultura impunității, care permit agresorilor să evite pedeapsa. De asemenea, subraportarea cazurilor și clasificarea greșită a acestora subestimează fenomenul și împiedică măsurile adecvate de prevenire. Mai mult, victimele și familiile lor se confruntă adesea cu victimizarea secundară prin procese judiciare traumatizante și lipsa suportului adecvat, cum ar fi adăposturi și consiliere psihologică. Aceste deficiențe subminează eficiența legislației și evidențiază necesitatea unor măsuri mai eficiente pentru a preveni și combate femucidul. Fără modificări culturale și sociale, combaterea femucidului va continua să fie ineficientă, în ciuda unui cadru legal bine conceput.

Prevederile actuale nu stabilesc un mecanism viabil și real de colectare a datelor pentru crearea statisticii oficiale în domeniul prevenirii și combaterii violenței împotriva femeilor și a violenței în familie. În lipsa unei noțiuni clare a femucidului, mecanismul integrat de colectare a datelor propuse în proiect la fel pare a fi unul steril. Colectarea de date exacte și comparabile privind femucidul de către actorii în sectorul justiției contribuie la creșterea nivelului de cunoștințe despre acest fenomen și la îmbunătățirea soluțiilor administrative în vederea prevenirii femucidului. Prin urmare, elaborarea definiției certe a femucidului este importantă și pentru colectarea de date statistice, pentru a reflecta circumstanțele specifice legate de uciderea femeilor/fetelor.

Modificările propuse la art. 154, nu asigură punerea în aplicare a unui proces de colectare continuă a datelor. În acest sens, este necesară o colectare extensivă de date, adăugând variabile care sunt importante pentru detectarea aspectelor cheie ale femucidului, cum ar fi cele care descriu contextul și circumstanțele omorului, motivația legată de gen, precum și caracteristicile victimei/părții vătămate și ale agresorului/inculpatului, pentru a armoniza colectarea de date

în vederea utilizării în scopuri statistice. Datele statistice respective trebuie colectate prin analiza încrucișată a variabilelor victimei și ale autorului infracțiunii și să se analizeze folosind o abordare intersecțională, potrivit noului principiu al intersecționării propus în proiect. Respectiv este necesar însăși asigurarea vizibilității dimensiunii de gen a datelor privind omorurile femeilor/fetelor.

Astfel pentru a asigura promovarea unor proiecte de acte normative eficiente în acest domeniu, este necesar să se înțeleagă natura acestei probleme, iar colectarea de date administrative comparabile privind femucidul este esențială pentru a ajunge la această înțelegere. Este deosebit de important ca motivul uciderii să fie stabilit de poliție/procuratură și ca acesta să fie apoi transpus în date statistice.

În acest context, lipsa unei variabile legate de gen pentru anumite infracțiuni duce la ceea ce noțiunea de femucid nu poate fi operaționalizată în mod corespunzător, ceea ce împiedică colectarea de date care să surprindă pe deplin fenomenul. Colectarea de date privind femucidul ar face problema mai vizibilă, ceea ce ar motiva suplimentar factorul politic de a o preveni și combate. De asemenea, datele administrative privind femucidul ar permite autorităților să monitorizeze tendințele în timp și să evalueze eficiența măsurilor adoptate. Concluzionând, considerăm că lipsa promovării împreună cu acest proiect și a altor propuneri ce ar trebui să țină de interoperabilitate și baze de date, nu asigură realizarea scopului propus și expus în nota informativă, de a asigura nivelul de corespundere a indicatorilor și datelor colectate cu rigorile Convenției de la Istanbul.

În contextul ratificării Convenției de la Istanbul și amplificării aspirațiilor Republicii Moldova de integrare în UE, importanța producerii unor statistici naționale comparabile cu cele europene este o condiție crucială. Cu

toate acestea, este necesară alinierea în continuare a unor aspecte ale cadrului normativ și a practicilor din domeniu la prevederile Convenției de la Istanbul, care a fost ratificată de Republica Moldova prin Legea nr. 144/2021. În acest context, dat fiind faptul că Parlamentul European la 10 mai 2023 a aprobat aderarea UE la această convenție, considerăm că acest proiect urma a fi tratat ca act normativ cu relevanță UE, respectiv, urma să se întocmească un tabel de concordanță corespunzător metodologiei aprobate de Guvern.

Astfel, ne exprimăm dezacordul de principiu cu conținutul prezentului proiect de lege, care nu aduce schimbări radicale la bazele juridice și organizatorice ale activității de prevenire și de combatere a violenței în familie, autoritățile și instituțiile abilitate cu funcții de prevenire și de combatere a violenței în familie, mecanismul de sesizare și soluționare a cazurilor de violență, care de fapt și constituie obiectul acestei legi.

Deși este important ca femicidul să fie recunoscut și sancționat adecvat din punct de vedere juridic, limitarea sa doar la anumite infracțiuni/fapte infracționale din Codul Penal poate fi insuficientă. O abordare eficientă necesită nu doar sancțiuni penale, ci și politici cuprinzătoare care să abordeze cauzele fundamentale ale violenței de gen, să sprijine victimele și să promoveze egalitatea de gen. Este crucial să existe un echilibru între măsurile juridice și cele sociale pentru a aborda fenomenul în mod holistic. În contextul Republicii Moldova, este esențial ca eforturile de combatere a femicidului să depășească simpla aplicare a sancțiunilor penale. Este necesară o abordare cuprinzătoare care să includă măsuri legislative clare, suport pentru victime, campanii de sensibilizare publică și inițiative de educație care să promoveze egalitatea de gen și să schimbe atitudinile tradiționale față de rolurile de gen. Numai printr-o abordare integrată, care combină prevenirea, protecția și pedepsirea adecvată, se poate realiza o reducere

semnificativă a violenței împotriva femeilor.

În acest context, organizațiile semnatare,

SOLICITĂ:

Președintei Republicii Moldova, în temeiul art. 74 din Legea nr. 797/1996, să restituie Parlamentului Legea 231 din 31 iulie 2024 pentru reexaminare.

Organizații și persoane semnatare:

1. Coaliția pentru Incluziune și Nediscriminare
2. Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare
3. Promo-LEX
4. A.O. Părinți Solidari
5. A.O. Interacțiune
6. AO Ophelia
7. AO „Fiecare Contribuie pentru Schimbare”

**Gestionarea retardului mintal
în sistemul penitenciar:
provocări și răspunsuri**

Gestionarea retardului mintal în sistemul penitenciar: provocări și răspunsuri

07.08.2024

Diana Mazniuc

Consilieră juridică, Promo-LEX

www.promolex.md

Retardul mintal este o tulburare complexă, caracterizată printr-o dezvoltare intelectuală generală deficitară.

Această stare se manifestă printr-o serie de dificultăți cognitive, emoționale și motorii, care se dezvoltă din cauza unor factori prenatali sau postnatali.

Patologia se stabilizează de-a lungul întregii vieți și poate împiedica dezvoltarea normală a funcțiilor psihice, inclusiv caracterul, personalitatea și activitatea profesională.

În contextul sistemului penitenciar, prezența deținuților cu retard mintal include provocări majore, exacerbate de specificul subculturii criminale, care adâncește vulnerabilitățile și riscurile asociate cu această afecțiune.

Subcultura criminală din penitenciare este marcată de norme și de comportamente care promovează violența, manipularea și abuzul. Într-un asemenea mediu, deținuții cu retard mintal sunt extrem de vulnerabili.

Lipsa lor de capacitate cognitivă adecvată și dificultățile de comunicare îi fac ținte ușoare pentru exploatare și abuzuri,

amplificând riscurile de subjugare și de marginalizare.

De asemenea, mediul penitenciar contribuie la perpetuarea unui climat de neînțelegere și de ostilitate, unde deținuții cu retard mintal sunt stigmatizați și discriminați. Această marginalizare nu doar că le agravează dificultățile emoționale și cognitive, dar le reduce și șansele de reintegrare și adaptare într-un mediu penitenciar care nu oferă sprijin adecvat.

În prezentul articol sunt explorate statisticile retardului mintal în detenție, provocările asociate cu afecțiunea, dar și răspunsul autorităților pentru promovarea unei politici penale umane.

Se ține a se aprecia: în sistemul penitenciar din Republica Moldova, se remarcă absența cazurilor de retard mintal sever.

1. Incidența retardului mintal în sistemul penitenciar

În sistemul penitenciar, gestionarea persoanelor cu retard mintal este o provocare complexă care necesită o abordare fundamentată pentru a asigura respectarea drepturilor și bunăstarea acestui contingent de deținuți.

Retardul mintal, caracterizat prin întârzieri în dezvoltarea limbajului, deficite cognitive, tulburări emoționale și volitive, precum și incapacitatea de a îndeplini munci complexe, impune nevoia unei strategii adaptate, date fiind următoarele constatări:

- Retardul mintal afectează profund capacitatea individului de a funcționa în medii structurate, cum ar fi sistemul penitenciar. Provocările specifice ale acestei afecțiuni necesită o intervenție specializată pentru a preveni agravarea problemelor existente și pentru a promova o integrare adecvată în cadrul penitenciarului.

- Persoanele cu retard mintal întâmpină întârzieri în dezvoltarea limbajului, ceea ce le limitează capacitatea de a comunica eficient. Acest aspect complică interacțiunea cu personalul penitenciar și alți deținuți, conducând la neînțelegeri frecvente și comportamente problematice care pot accentua izolarea și stresul emoțional.
- Întâmpinarea dificultăților în procesarea informațiilor și înțelegerea conceptelor abstracte este o trăsătură centrală a retardului mintal. Studiile arată că aceste deficite afectează grav capacitatea de a respecta reguli complexe și de a se adapta la specificul executării pedepsei penale. Aceste dificultăți pot conduce la conflicte și o integrare deficitară în activitățile instituționale.
- Persoanele cu retard mintal adesea manifestă emoții inerte și reacții primitive. Impulsivitatea și dificultățile în gestionarea emoțiilor cresc riscul de abuz și exploatare. Acești indivizi sunt vulnerabili în fața altor deținuți care pot profita de vulnerabilitățile lor emoționale și comportamentale, mai ales într-un mediu cu supraveghere insuficientă.

2. Gestionarea retardului mintal în penitenciare: răspunsul autorităților

Potrivit Irinei Barbîroș, șefa Direcției medicale a Administrației Naționale a Penitenciarelor, *în sistem sunt înregistrați 144 deținuți cu retard mintal, dintre care 3 sunt minori.*

Sub aspectele diligenței de a identifica astfel de cazuri, se menționează: la admiterea unei persoane în penitenciar, aceasta este examinată de către personalul medical mediu, iar, în decurs de trei zile, de către un medic pentru a i se culege anamneza.

Dacă sunt identificați indicatori care semnaleză probleme de

sănătate mintală, urmează consultația unui psihiatru care stabilește diagnosticul clinic și redirecționează deținutul, fie la Penitenciarul nr. 16-Pruncul, fie la un spital din mediul civil.

În cadrul Penitenciarului nr. 16-Pruncul funcționează Secția de psiho-neurologie, un serviciu specializat pentru asistența în probleme de sănătate mintală.

Aceasta dispune de o capacitate de îngrijire pentru 36 de pacienți și are angajați doi medici psihiatri.

Este imperios de menționat că rata funcțiilor vacante în toate secțiile medicale din penitenciare, în rândul psihiatrilor, este de 50%. Atractivitatea antrenării în serviciul medical penitenciar necrescând în pofida majorării treptelor de salarizare pentru aceștia (în unele cazuri cu 5 trepte). Condițiile de muncă fiind determinante în a refuza o asemenea experiență profesională.

O altă problemă derivată din gestionarea retardului mintal și a altor probleme de sănătate mintală în penitenciare este scepticismul legat de liberarea persoanelor grav bolnave de la executarea pedepsei.

Deși legislația penală promovează o politică umanitară, stipulând că o persoană care, în timpul executării pedepsei, dezvoltă o boală psihică ce o împiedică să-și conștientizeze sau să-și controleze acțiunile, poate fi liberată de la executarea pedepsei, în practică aplicarea acestei prevederi este problematică.

Decizia de a libera o persoană necesită o perioadă îndelungată de monitorizare și de evaluare medicală, inclusiv pentru a exclude simularea unei patologii psihiatrice. Această perioadă, în care persoana cu afecțiuni psihice rămâne în mediul penitenciar, poate agrava starea de sănătate a deținutului, deoarece mediile carcerale sunt inadecvate pentru tratamentul necesar.

Mai mult, lipsa de personal medical specializat și de resurse adecvate în penitenciare contribuie la deteriorarea continuă a stării mintale a deținuților.

De asemenea, instanțele naționale manifestă reticență în a pune în aplicare acest mecanism. Teama de recidivă și de reacția publicului joacă un rol semnificativ în deciziile instanțelor, care preferă să mențină detenția decât să riște eliberarea.

Acest cerc vicios subminează principiile umanitare prevăzute de legislația penală, creând un sistem în care persoanele grav bolnave sunt pedepsite în continuare, în loc să primească îngrijirea necesară.

3. Eforturile autorităților de menținere a sănătății mintale în penitenciare

În contextul eforturilor de menținere a sănătății mintale în penitenciare, se evidențiază următoarele progrese:

- Participarea activă a Administrației Naționale a Penitenciarelor la procesul de îmbunătățire a Legii privind sănătatea și bunăstarea mintală.
- Includerea necesităților specifice ale penitenciarelor în Programul național privind sănătatea mintală pentru anii 2023-2027 [\[1\]](#).
- Elaborarea Programului interdepartamental pentru implementarea Programului național privind sănătatea mintală pentru anii 2023-2027.

Datorită acestor inițiative, Administrația Națională a Penitenciarelor, în comun cu reprezentanții Programului Național privind sănătatea mintală pentru anii 2023-2027 și cu Trimbos Moldova, va consolida asistența medicală pentru deținuții cu dizabilități mintale prin:

- Instruirea personalului medical și non-medical pentru a îmbunătăți relaționarea cu deținuții cu dizabilități

mentale.

- Crearea echipelor multi-disciplinare în toate penitenciarele pentru îngrijirea deținuților cu dizabilități mentale.

Aceste echipe multidisciplinare vor include psihiatri, psihologi, educatori și asistenți sociali. În absența unui specialist în cadrul penitenciarului, profesioniștii din centrele comunitare de sănătate mintală vor fi responsabilizați să ofere suportul necesar.

Un alt demers reformator esențial urmează să fie realizat în cadrul implementării Planului național de acțiuni pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană, care prevede centralizarea asistenței medicale în detenție. Printre măsurile angajate de autorități se numără:

- Acreditarea serviciilor medicale prestate de Penitenciarul nr. 16 – Pruncul.
- Transferul serviciilor medicale din subordinea Ministerului Justiției în responsabilitatea Ministerului Sănătății, inițiativă promovată încă din anul 2011. Formatul transferului nefiind încă definitivat. Ținându-se a se menționa că pe parcursul anului 2025, Consiliul Europei va asista realizarea unei evaluări a organizării asistenței medicale în penitenciarele din Republica Moldova, identificând soluția optimă pentru a decide instituția în subordinea căreia se vor amplasa.

4. Conceptualizarea modernizării: sistemul progresiv de executare al pedepselor

Regimul de detenție reprezintă un ansamblu de rigori, activități și norme de organizare având drept scop garantarea siguranței și ordinii în penitenciare, precum și prevenirea recidivei.

În prezent, noțiunea de regim este interpretată în sens restrâns referindu-se la respectarea programului zilnic și a

ordinii interioare a penitenciarului, reflectând o abordare predominant pasivă și punitivă a executării pedepsei.

Conceptul modern de regim, însă, se extinde mult dincolo de aceste limitări, incluzând o gamă variată de activități desfășurate în detenție.

Acestea cuprind munca, formarea profesională și vocațională, educația, programele de schimbare a comportamentului infracțional, consilierea, terapiile de grup, educația fizică, îndrumarea religioasă sau spirituală, activitățile sociale și culturale, precum și pregătirea pentru reintegrarea în societate.

În această direcție, Ministerul Justiției intenționează să implementeze conceptul de executare progresivă a pedepsei[2].

Regimurile progresive de executare a pedepsei privative de libertate constituie un sistem avansat de organizare a procesului de detenție, bazat pe individualizarea măsurilor de siguranță și reeducare.

Acest sistem ajustează măsurile conform progresului sau regresului demonstrat de persoana condamnată în schimbarea comportamentului infracțional, facilitând adaptarea treptată la traiul în libertate prin responsabilizare.

În acest mod, se oferă un nivel tot mai mare de autonomie pe măsură ce individul avansează în executarea pedepsei.

Procesul de executare individualizată și progresivă include următoarele trepte:

- Evaluarea condamnatului imediat după încarcerare: stabilirea nivelului de risc și identificarea nevoilor criminogene; recomandarea nivelului de siguranță și a intervențiilor de corijare.
- Întocmirea Planului individual de executare a pedepsei: indicarea regimului de executare potrivit;

programe/măsuri obligatorii și opționale; asigurarea unui echilibru între cerințele de securitate și nevoile de reintegrare.

- Evaluare anuală a progresului: ajustarea unor activități din Planul individual de executare a pedepsei; recomandarea schimbării, la necesitate, a regimului de executare.
- Schimbarea progresivă/regresivă a regimului de executare: progresiv – transferul la un regim de executare mai puțin strict; regresiv – transferul într-un regim de executare mai strict; ajustarea Planului individual de executare a pedepsei la noile cerințe de regim.
- Pregătirea de liberare, reinserția progresivă în comunitate: evaluarea gradului de realizare a Planului individual de executare a pedepsei și a modului în care condamnatul a respectat condițiile de deplasare/aflare în comunitate; acomodarea graduală a condamnaților cu traiul în libertate prin acordarea deplasărilor de scurtă durată în afara penitenciarului și transferul în regim deschis; în momentul eliberării, condamnatul trebuie să aibă, în mod ideal, loc de trai, loc de muncă și un plan de reinserție socială.

Noul concept de executare progresivă a pedepsei constituie o reformă esențială în sistemul penitenciar, orientată spre crearea unui mediu de detenție mai adaptat nevoilor individuale și promovarea unei reintegrări mai eficiente în societate.

Acest sistem introduce un cadru organizatoric avansat, bazat pe evaluarea și adaptarea continuă a măsurilor de siguranță și de reeducare, care permit o adaptare graduală și responsabilă a condamnatului la viața în libertate.

Prin această abordare, regimul de detenție devine din ce în ce mai puțin rigid și mai orientat spre sprijinirea dezvoltării personale și a schimbării comportamentale.

Una dintre trăsăturile definitorii ale acestui sistem este flexibilitatea sa, care permite ajustarea regimului de detenție în funcție de progresul sau regresul demonstrat de către condamnat.

Aceasta îndeamnă că măsurile aplicate nu sunt uniforme, ci personalizate, ținând cont de realizările și de dificultățile individuale ale fiecărei persoane.

De asemenea, se pune accent pe implementarea unor planuri de executare a pedepsei care sunt nu doar adecvate din punct de vedere al securității, dar și orientate spre necesitățile de reintegrare ale condamnatului, asigurând un echilibru între cerințele de ordine și de siguranță și nevoile de dezvoltare personală și socială.

Întrucât acest concept își propune să ofere un nivel tot mai mare de autonomie pe parcursul executării pedepsei, se creează oportunități importante pentru dezvoltarea abilităților și a responsabilităților personale, facilitând integrarea treptată în comunitate.

Totuși, este crucial să se acorde o atenție specială persoanelor care suferă de afecțiuni psihice. Aceste persoane pot avea nevoie de măsuri de protecție suplimentare și de intervenții terapeutice personalizate pentru a face față provocărilor suplimentare generate de problemele de sănătate mintală.

Pentru a răspunde nevoilor acestor condamnați, sistemul trebuie să integreze servicii de sănătate mintală adaptate, care includ evaluări psihologice regulate, intervenții terapeutice specializate și suport continuu.

Aceste măsuri nu numai că vor sprijini procesul de reabilitare și reintegrare, dar vor contribui și la prevenirea recidivei prin eliminarea cauzelor subiacente ale comportamentului infracțional.

Adițional, este esențial ca regimul de detenție să fie flexibil și sensibil la nevoile particulare ale persoanelor cu afecțiuni psihice, pentru a asigura un proces de reabilitare echitabil și eficient.

Prin integrarea acestor considerații, sistemul progresiv de executare a pedepsei va deveni nu doar un cadru dinamic și uman, ci și unul care recunoaște și abordează complexitatea nevoilor individuale, contribuind, astfel, la îmbunătățirea generală a eficienței și a justiției în procesul de resocializare a condamnaților.

5. Plan de acțiuni pentru asigurarea sănătății mintale în penitenciare

- Implementarea screening-urilor pentru identificarea deținuților cu dizabilități mintale, inclusiv cu retard mintal la intrarea în sistemul penitenciar.
- Alocarea fondurilor pentru formarea personalului medical și psihologic în aplicarea screening-ului și achiziționarea instrumentelor necesare.
- Stabilirea unor secții sau unități speciale în penitenciare pentru deținuții cu retard mintal, dotate cu personal specializat și facilități adecvate.
- Implementarea unor programe de formare continuă pentru personalul penitenciar, axate pe gestionarea și intervenția în cazul deținuților cu retard mintal.
- Stabilirea unui sistem de monitorizare și evaluare a eficienței programelor destinate deținuților cu retard mintal, inclusiv feedback de la experți și beneficiari.
- Stabilirea de parteneriate cu ONG-uri și instituții specializate în domeniul sănătății mintale pentru a sprijini programele de reabilitare și educație.

Articolul este realizat de Asociația Promo-LEX, cu suportul financiar al Republicii Federale Germania, prin intermediul Ambasadei Republicii Federale Germania la Chișinău (Deutsche Botschaft Chișinău).

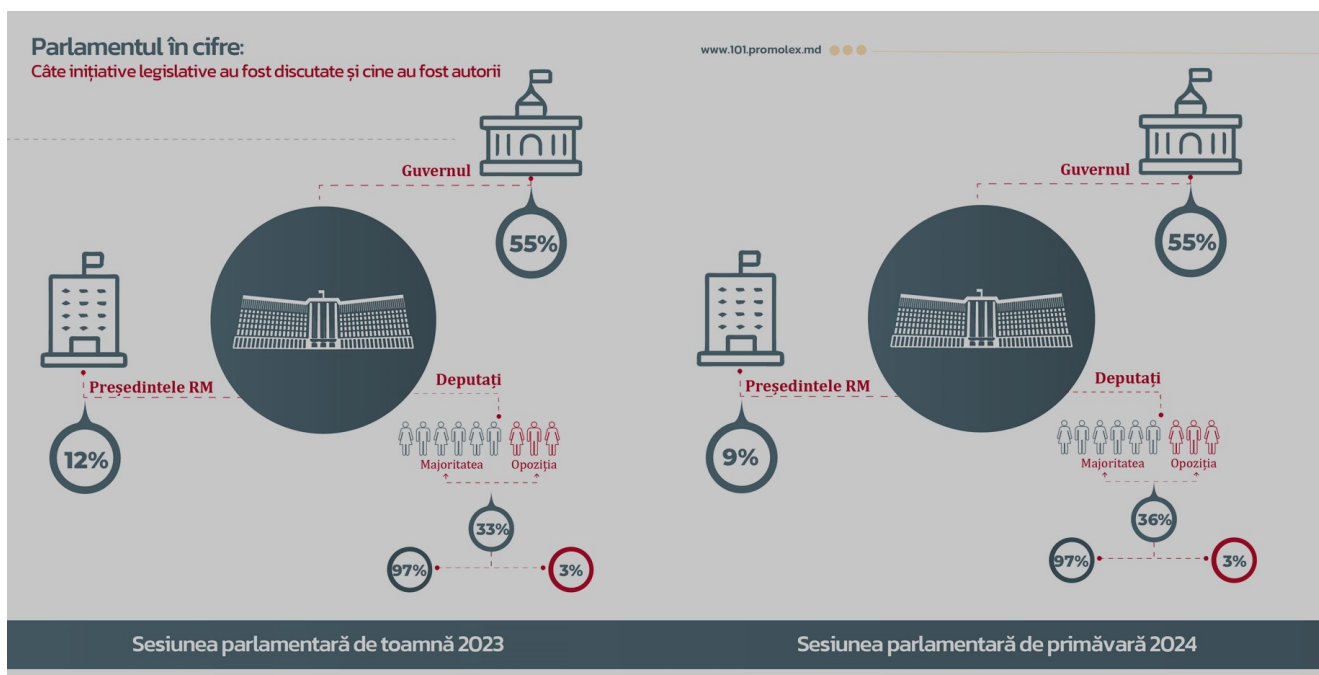
[1] Programul național privind sănătatea mintală pentru anii 2023-2027 –

<https://ms.gov.md/comunicare/a-fost-aprobat-programul-national-privind-sanatatea-mintala-pentru-anii-2023-2027/>

[2] Concept privind introducerea sistemului progresiv de executare a pedepselor privative de libertate –

https://justice.gov.md/sites/default/files/document/concept_si_stemul_progresiv_de_executare_a_pedepsei_rev.2023_final.pdf

Parlamentul în cifre: Câte inițiative legislative au fost votate și cine au fost autorii

În sesiunea parlamentară de primăvară, care s-a încheiat în data de 31 iulie, cele mai multe proiecte de acte normative care au fost supuse votului au venit din partea Guvernului. O bună parte din actele dezbătute au avut drept autori deputații din Parlament, iar o parte au venit și din partea președintelui Republicii Moldova.

Astfel, din numărul total de proiecte (292) care au fost supuse votului, în sesiunea de primăvară, 55 la sută au venit de la Guvern. Din partea deputaților au fost puse în discuție 36% din totalul proiectelor de lege dezbătute, iar din partea Președinției – 9%. În sesiunea de toamnă 2023, când au fost supuse votului 313 proiecte, la fel, 55% au fost înaintate de Guvern, fiind urmat de inițiativele deputaților în proporție de 33% și Președinție cu 12%. Trebuie să precizăm că în sesiunea de primăvară 2024 deputații s-au întrunit în 20 ședințe, iar în sesiunea de toamnă 2023 – în 14 de ședințe.

Ce domenii au vizat proiectele aprobate?

Între cele două sesiuni menționate s-au înregistrat diferențe semnificative în domeniile abordate de proiectele de acte normative. Mai exact, printre domeniile care au fost cele mai mult vizate în proiectele de acte normative, în sesiunea de primăvară 2024, se numără:

- **economie, finanțe, fiscal** – cu o pondere de peste 28% din numărul total de proiecte;
- **justiție** – cu o pondere de 16% din numărul total de proiecte;
- **afaceri interne, securitate și apărare** – cu o pondere de aproape 12% din numărul total de proiecte.

La polul opus, au existat domenii care au fost mai puțin abordate în Parlament, în sesiunea de primăvară, precum:

- **drepturile omului** – cu o pondere de 0,5% din numărul total de proiecte;
- **domeniul electoral** – cu o pondere de 0,8% din numărul

total de proiecte;

- **infrastructura și dezvoltarea regională** – cu o pondere de 1,4% din numărul total de proiecte.

Comparativ, în sesiunea de toamnă 2023, domeniile cele mai des abordate au fost:

- **politica externă** – cu o pondere de peste 19% din numărul total de proiecte;
- **economie, financiar și fiscal** – cu o pondere de aproape 17% din numărul total de proiecte;
- **justiție** – cu o pondere de aproape 10% din numărul total de proiecte.

De cealaltă parte, domeniile precum drepturile omului și electoral au înregistrat un interes scăzut, sesiunea de toamnă 2023, din partea entităților cu drept de inițiativă și au avut o pondere de câte 0,9% fiecare din numărul total de proiecte. La fel, interes scăzut a fost și în partea ce ține de buna guvernare, întrucât doar 1,6% din proiectele de acte normative au vizat acest domeniu.

În sesiunea de primăvară 2024 au fost aprobate în prima lectură 117 documente, în a doua lectură – 129, dintre care 31 au fost votate în două lecturi în aceeași ședință, iar nouă proiecte de acte normative au fost adoptate în a treia lectură. Tot în sesiunea de primăvară, Parlamentul a aprobat 60 de proiecte de hotărâre, iar trei proiecte de acte normative au fost reexamine, întrucât au fost returnate Parlamentului, de către șeful statului. Reamintim că, potrivit cadrului legal, înainte de promulgarea unei legi, președintele are dreptul, în situația în care are unele obiecții, să trimită Parlamentului pentru reexaminare un proiect de lege, în cel mult două săptămâni de la primirea lui.

În sesiunea de toamnă 2023, în Parlament au fost examinate 155 de acte normative în prima lectură, 136 în a doua lectură, dintre care 37 au fost votate în două lecturi în aceeași

ședință, iar în a treia lectură au fost votate șase proiecte. La fel, deputații au examinat în sesiunea precedentă și o moțiune.

În perioada 2021 – 2025, Promo-LEX monitorizează activitatea Parlamentului Republicii Moldova, în special din perspectiva transparenței, legalității și eficienței procedurilor, în cadrul Programului „Democrație, Transparență și Responsabilitate” susținut financiar de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Scopul monitorizării este de a spori transparența instituției, de a contribui la îmbunătățirea procedurilor legislative și de a consolida interacțiunea dintre deputați și cetățeni.

Pentru informații suplimentare:

Dumitrița Ciuvaga

Comunicatoare

Asociația Promo-LEX

Tel: +373 68 800 827

**Genocidul Romilor: 0 parte
din istorie mai puțin
cunoscută, alimentată de
discursul de ură**

Genocidul Romilor: O parte din istorie mai puțin cunoscută, alimentată de discursul de ură

Genocidul romilor, cunoscut și sub numele de Porajmos, reprezintă una dintre cele mai tragice și, totodată, puțin cunoscute pagini ale istoriei europene din secolul al XX-lea. În perioada celui de-al Doilea Război Mondial, regimul nazist a implementat politici sistematice de exterminare a romilor, considerându-i „inferiori rasial” și o amenințare pentru puritatea ariană. Originea acestei tragedii se află în ideologiile rasiste și în discursul de ură care a proliferat în Europa în acea perioadă, culminând cu deciziile fatale de deportare și exterminare în masă.

Istoricii estimează că între 250.000 și 500.000 de romi și sinti au fost omorâți de naziști și aliații lor, ceea ce reprezenta aproximativ 25% – 50% din populația romă din Europa la acea vreme[1]. Cercetările ulterioare ale lui Ian Hancock, lingvist și militant politic american de etnie romă, au estimat că numărul morților este de aproximativ 1,5 milioane din aproape 2 milioane de romi europeni[2].

Romii din Germania Nazistă

Rădăcinile genocidului romilor pot fi găsite în secole de

discriminare și marginalizare. Cu toate acestea, regimul nazist a transformat aceste prejudecăți într-o politică oficială de stat. În 1935, legile de la Nürnberg au definit romii și evreii ca fiind „nearieni”, adică popoare care nu aparțin rasei superioare, stabilind astfel un cadru legal pentru persecuția lor. Aceste legi au fost susținute și alimentate de un discurs de ură intens, care îi descria pe romi ca fiind „paraziți sociali” și „criminali nativi”. Astfel, soarta romilor din Europa a fost la fel de tragică ca și cea a altor comunități care au suferit pe urma Holocaustului.

După ocuparea Poloniei în 1939, autoritățile germane au inițiat procesul deportării romilor în acest teritoriu care s-a desfășurat între anii 1940 și 1941. Punctul culminant al acestei politici a fost deportarea romilor în lagărul de la Auschwitz-Birkenau, unde au fost deținuți aproximativ 23.000^[3] de romi, dintre care au supraviețuit doar circa 2000 de persoane.

În decembrie 1942, ideologul Holocaustului, Heinrich Himmler, a ordonat deportarea tuturor romilor din Reich-ul German. Au existat excepții pentru anumite categorii, inclusiv oameni de „sânge pur țigan”, cei de origine romă care erau considerați integrați în societatea germană și, prin urmare, nu „se comportau ca țiganii”, soldați în serviciu și veterani decorați, oameni angajați în munca de război necesară, precum și persoanele căsătorite cu ne-romi. Cu toate acestea, autoritățile locale au ignorat deseori aceste distincții. Poliția a confiscat și deportat chiar soldați romi care serveau în forțele armate germane, în timp ce aceștia se aflau acasă, în concedii.

În dimineața zilei de 2 august 1944, ceea ce a devenit cunoscut sub numele de „Noaptea Romilor”, aproximativ 4.300 de romi, inclusiv femei și copii, au fost uciși în camerele de gazare. Condițiile în care trebuiau să trăiască și să muncească s-au dovedit a fi letale pentru mulți dintre ei.

Soarta supraviețuitorilor a fost puțin documentată și este practic necunoscută.

Discursului de ură

Discursul de ură a jucat un rol crucial în justificarea și facilitarea genocidului romilor. Încă de la început, propaganda nazistă a portretizat romii într-o lumină extrem de negativă, consolidând stereotipuri și prejudecăți. Publicațiile naziste și discursurile oficialilor regimului au contribuit la desensibilizarea populației față de suferințele romilor, permițând astfel comiterea atrocităților fără opoziție semnificativă.

Ca în cazul evreilor, și în cazul romilor, regimul nazist a folosit propaganda pentru a răspândi idei rasiste și pentru a justifica acțiunile de persecutare a acestora. Articolele de presă, filmele de propagandă și broșurile distribuite de către autoritățile naziste prezentau romii ca fiind „periculoși”, „criminali” și „paraziți” ai societății. Această demonizare a avut un efect devastator, contribuind la crearea unei atmosfere în care violența împotriva romilor era percepută ca fiind nu doar acceptabilă, ci și necesară pentru „binele public”.

Numărul de victime

Până în prezent, nu se știe cu exactitate câți romi au fost uciși în perioada Holocaustului. Acest lucru este determinat de faptul că nu putem ști cu siguranță câți romi au trăit în Europa, înainte de al Doilea Război Mondial. O estimare [\[4\]](#) arată că populația romă, dinainte de război, era de 1 – 1,5 milioane. O altă cauză pentru care numărul victimelor este incert este recunoașterea și înregistrarea cu întârziere a genocidului. Mărturiile supraviețuitorilor și dovezile criminalistice sunt încă în curs de apariție pentru a mărturisi despre evenimentele locale. Pe baza dovezilor disponibile până în prezent, istoricii estimează că germanii

și aliații lor au ucis cel puțin 250.000 de romi europeni în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Unii cercetători estimează că numărul total de morți ar putea ajunge la aproximativ 500.000[5].

Pe lângă viețile pierdute, numeroase comunități de romi europeni au fost distruse. Poporul de etnie romă a suferit de traumele psihologice și fizice ale privațiunilor, abuzului și distrugerii familiilor. Acest lucru a făcut extrem de dificilă reconstruirea rețelelor culturale și sociale ale romilor după război.

Discriminarea postbelică

După război, discriminarea împotriva romilor a continuat în toată Europa. Instanțele din Republica Federală Germania (RFG), până la începutul anilor 60' ai secolului XX, au stabilit că toate măsurile luate împotriva romilor înainte de 1943 erau măsuri oficiale legitime[6] împotriva persoanelor care comit acte criminale și nu rezultatul unei politici determinate de prejudecăți rasiale. Această decizie a închis efectiv ușa restituirii pentru mii de victime de etnie romă, care au fost încarcerate, sterilizate forțat și deportate din Germania pentru nicio infracțiune specifică. Autoritățile de poliție postbelice au preluat dosarele de cercetare ale regimului nazist, inclusiv registrul romilor care locuiseră în Marele Reich German, iar hărțuirea și discriminarea polițienești au continuat.

Abia la sfârșitul anului 1965, RFG a recunoscut în mod explicit că actele de persecuție care au avut loc înainte de 1943 au fost motivate rasial, creând eligibilitatea pentru majoritatea romilor să solicite despăgubiri pentru suferința și pierderea lor sub regimul nazist. Până atunci, mulți dintre cei care au devenit eligibili muriseră deja. În martie 1982, cancelarul federal, Helmut Schmidt, a declarat oficial că romii germani au fost victimele genocidului.

Discursul de ură a fost un element central în contextul genocidului romilor, având un impact profund asupra modului în care romii au fost percepuți și tratați de către societatea nazistă. Înțelegerea acestui aspect este esențială pentru prevenirea viitoarelor atrocități și pentru promovarea unei societăți care să condamne cu fermitate orice formă de ură și discriminare. Lecțiile istorice trebuie să fie învățate și aplicate pentru a preveni și combate discursul de ură în prezent.

[1] Genocide of European Roma (Gypsies), 1939–1945 <https://web.archive.org/web/20240619141114/https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/genocide-of-european-roma-gypsies-1939-1945>, ultima accesare la 01.08.2024

[2] ROMANIES AND THE HOLOCAUST: A REEVALUATION AND AN OVERVIEW https://web.archive.org/web/20110928102756/http://www.radoc.net/radoc.php?doc=art_e_holocaust_porrajmos&lang=en&articles=, ultima accesare la 01.08.2024

[3] Genocide of European Roma (Gypsies), 1939–1945 <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/genocide-of-european-roma-gypsies-1939-1945>, ultima accesare la 01.08.2024

[4] On the interpretation of a word: Porrajmos as Holocaust, https://web.archive.org/web/20150924084502/http://www.radoc.net/radoc.php?doc=art_e_holocaust_interpretation&lang=ry&articles=true, ultima accesare la 01.08.2024

[5] Genocide of European Roma (Gypsies), 1939–1945 <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/genocide-of-european-roma-gypsies-1939-1945>, ultima accesare la 01.08.2024

[6] The Dignity of Difference, pag. 3, <https://www.hmd.org.uk/wp-content/uploads/2018/06/HMD-2007-The>

[-dignity-of-difference.pdf](#), ultima accesare la 01.08.2024